

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: Hana Umlaufová

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Tomšíková

2021

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání**“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... dne .....

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala Ing. Kateřině Tomšíkové za odborné a metodické vedení, vstřícnost, cenné rady při výběru podkladů, poskytování podnětů, za neocenitelné rady, a především za její velkou trpělivost.

Dále bych ráda poděkovala ředitelkám knihoven za jejich spolupráci a jejich čas při poskytování podkladů a v neposlední řadě i respondentům, kteří mě poskytli rozhovory.

Abstrakt

V bakalářské práci na téma „Aktivity neziskových organizací“ jsem se zabývala přístupem knihoven ke vzdělávání seniorů. Porovnávala jsem dvě knihovny, jejich přístup a programy, které nabízejí seniorům.

V teoretické části jsem se nejprve zabývala charakteristikou neziskových organizací, celoživotním vzděláváním u nás i v EU, vzděláváním dospělých a seniorů, stárnutím populace. Dále jsem se v bakalářské práci věnovala historii a současné podobě knihoven, nabídkou jejich programů pro seniory a přístupem knihoven k seniorům.

V praktické části jsem pomocí komparace a analýzy vyhodnotila rozhovory s ředitelkami knihoven a s návštěvníky a na jejich základě jsem zjistila, že knihovny nabízejí vcelku ucelené programy pro seniory. Každá z knihoven však nabízí jinou formu vzdělávání pro seniory.

Z výsledků vyplynula různorodost vzdělávacích aktivit i bohatost nabídky programů, přesto jsem v nabídce nenašla pro současnou dobu důležité téma prevence kriminality páchané na seniorech. Tomuto tématu jsem věnovala v kapitole „Vlastní doporučení“ a navrhla jsem pro knihovnu možnost přednášky s tímto tématem.

Klíčová slova

Vzdělávání, vzdělávací aktivity, nezisková organizace

Abstract

In my bachelor's thesis on the topic "Activities of non-profit organizations", I researched the approach of libraries towards the education of seniors. I compared two libraries, their approach and the programs they offer to seniors.

In the theoretical part, I first dealt with the characteristics of non-profit organizations, lifelong education in our country and in the EU, education of adults and seniors, and aging of the population. Furthermore, I focused on the history and current form of libraries, the offer of their programs for seniors and the approach of libraries to seniors.

In the practical part, I used a comparison and analysis to evaluate interviews with library directors and visitors, and based on them, I came to a conclusion that libraries offer quite comprehensive programs for seniors. However, each of the libraries offers a different form of education for seniors.

The results showed the diversity of educational activities and the fullness of the offer of programs, however, I did not find in the offer an important topic for the prevention of crime committed on the elderly. I focused on this topic in a chapter "Recommendations" and suggested to the library the possibility of a lecture on this topic.

Keywords

Education, educational activities, non profit organization

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	
1 CÍL A METODIKA	11
1.1 Cíle	11
1.2 Metodika	11
2 ZISKOVÝ A NEZISKOVÝ SEKTOR.....	12
2.1 Formy neziskových organizací	13
2.2 Možnosti financování neziskových organizací	15
3 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	17
3.1 Členění celoživotního vzdělávání	17
3.2 Celoživotní vzdělávání v EU	19
3.3 Vzdělávání dospělých	20
3.4 Vzdělávání seniorů.....	21
3.4.1 Stárnutí populace	21
3.4.2 Seniorský věk.....	22
3.4.3 Seniorský věk a vzdělávání.....	24
4 KNIHOVNY	25
4.1 Historie knihoven	25
4.2 Současná podoba knihoven	25
4.2.1 Co je to knihovna.....	25
4.3 Financování knihoven	26
4.4 Knihovny ve vzdělání dospělých	27
4.5 Knihovny a senioři	27
4.5.1 Služby pro seniory	27

PRAKTICKÁ ČÁST

5	VLASTNÍ VÝZKUM.....	29
5.1	Demografická a sociální charakteristika regionu.....	29
5.2	Analýza nabídky služeb vybraných knihoven.....	30
5.2.1	1. knihovna.....	30
5.2.2	2. knihovna.....	31
6	INDIVIDUÁLNÍ ROZHOVORY	34
6.1	Realizace rozhovorů.....	34
6.2	Výsledky rozhovorů	34
6.2.1	Rozhovor s ředitelkou 1. knihovny.....	34
6.2.2	Rozhovor s ředitelkou 2. knihovny.....	35
6.2.3	1. Rozhovory s návštěvníky 1. knihovny.....	37
6.2.4	Rozhovory s návštěvníky 2. knihovny.....	38
7	VÝSLEDKY A JEJICH ZHODNOCENÍ	39
7.1	Komparace výsledků.....	39
7.1.1	Komparace výsledků rozhovorů s ředitelkami knihoven	39
7.1.2	Komparace výsledků rozhovorů s návštěvníky knihoven	40
8	DOPORUČENÍ.....	41
8.1	Rozšíření nabídky programů o další specifické přednášky	41
8.1.1	Prevence kriminality	41
8.1.2	Finanční gramotnost	42
8.1.3	Gramotnost na sociálních sítích.....	43
8.1.4	Mezigenerační dialog.....	43
8.1.5	Kritické myšlení.....	44
	ZÁVĚR	45
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	50
SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

V současné době, kdy se rychle globálně vyvíjí nejen technologie, ale i zdravotnictví, mění se v důsledku tohoto vývoje, především ve zdravotnictví, i demografické rozložení obyvatelstva. Lidská společnost stárne a velmi početnou skupinou se stává generace v postproduktivním věku a seniorů. Tímto se problémem se již začaly zabývat vlády celého světa. Je nutné, aby se tomuto vývoji přizpůsobila i společnost, tak aby seniori prožili poslední etapu svého života plnohodnotně.

Jedním z prostředků, jak pomoci seniorům zvládat stárnutí je edukace seniorů. Celoživotním vzděláváním a edukací seniorů se zabývají mezinárodní i evropské organizace (Rada Evropy, UNESCO, OECD), které formulovaly koncepty celoživotního vzdělávání. Také vláda České republiky vydala k tomuto problému stanovisko, a to v dokumentech např. Strategie vzdělávací politiky ČR, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2015-2020 nebo Strategie celoživotního učení České republiky.

Nezastupitelnou roli ve vzdělávání mají již historicky knihovny, které plní především funkci zpřístupňování knih, ale jsou i důležitým komunikačním, informačním, vzdělávacím a kulturním centrem. Jejich posláním je poskytovat vzdělávání všem věkovým kategoriím nejen dětem a mládeži, jak jsme byli dříve zvyklí, ale i seniorům.

Ve své bakalářské práci jsem se proto zaměřila na otázku vzdělávání, a to především na to, jak se v současné době veřejné knihovny, jako neziskové organizace, přizpůsobují trendu celoživotního vzdělávání, především pak k edukaci seniorů. V teoretické části jsem nejprve analyzovala neziskové organizace a zabývala se celoživotním vzděláváním, edukací seniorů, knihovnami obecně a dále zaměřením knihoven na práci se seniory.

Na základě rozhovorů s ředitelkami a návštěvníky dvou knihoven, jsem v praktické části práce porovnávala programy, které knihovny nabízejí pro seniory, a zjišťovala spokojenost návštěvníků s těmito programy.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

1.1 Cíle

Hlavním cílem bakalářské práce bylo na základě analýzy vytvořit vlastní návrh vzdělávací aktivity ve vybrané organizaci, která by mohla doplnit či zkvalitnit stávající nabídku. Dílčím cílem v části teoretické bude definovat pojmy s tématem související.

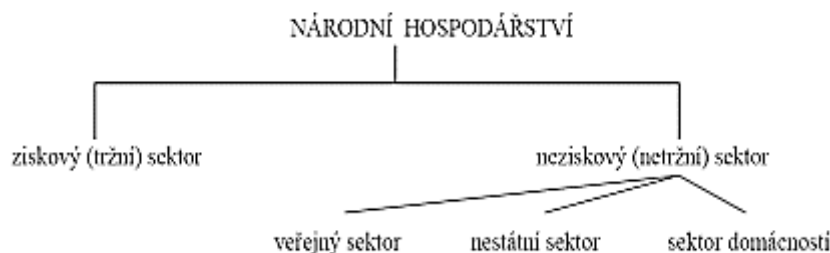
1.2 Metodika

Hlavní metodou použitou v praktické části práce byly rozhovory s účastníky vzdělávacích akcí a individuální rozhovor s jejich realizátory. S využitím metody analýzy a komparace poznatků a následné syntézy byla vyslovena vlastní doporučení. V teoretické části práce byla hlavní použitou metodou analýzy informací z odborných monografií a elektronických zdrojů.

2 Ziskový a neziskový sektor

Prostředí českého národního hospodářství se rozděluje na dva základní sektory. Sektor ziskový a neziskový, mezi kterými je zásadní rozdíl.

Obrázek 1: Rozdělení ziskového a neziskového sektoru

Zdroj: Rektořík a kol., 2001, s.13

Ziskový sektor (tržní) – jeho hlavním cílem je maximalizace ziskovosti. V tomto sektoru jsou prostředky získávány z prodeje zboží a služeb, které sektor sám vytváří nebo distribuuje. Prodej je uskutečněn za tržní ceny, které se stanovují na základě poptávky a nabídky trhu. Tržní sektor je financován z prostředků, které subjekty pohybující se v tomto segmentu hospodářství vytváří a vyprodukují. Cílem celého ziskového sektoru je podnikání za účelem dosažení zisku (Masarykova univerzita, 2021).

Neziskový sektor (netržní) – jeho hlavním cílem není vytváření zisku. Prostředky pro fungování subjektů jsou získávány v přerozdělovacím procesu (z veřejných financí). Cílem neziskového sektoru není zisk ve finančním vyjádření, ale dosažení užitku, který má většinou podobu veřejné služby.

Neziskový **veřejný** sektor je financován z veřejných zdrojů, je řízen a spravován veřejnou správou, podléhá veřejné kontrole. Cílem tohoto sektoru je poskytnout veřejné služby. Zabezpečuje především výkon státní správy na úrovni státu, regionu, obce prostřednictvím tzv. organizačních složek státu a územních celků, včetně příspěvkových organizací.

Neziskový **soukromý** sektor, označovaný také jako nevládní neziskové organizace nebo také tzv. třetí sektor, nemá za cíl zisk, ale přímý užitek. Je financován

soukromými financemi od fyzických i právnických osob. Může ale získat i příspěvky z veřejných financí. Neziskový soukromý sektor stojí mimo dosah veřejné správy, která tvoří okolí tohoto sektoru (Rektořík a kol. 2004, s. 14).

Sektor domácností vstupuje na trh produktů i výrobních faktorů a zasahuje do koloběhu financí. Sektor domácnosti má význam pro formování společnosti, čímž zpětně ovlivňuje kvalitu i chod neziskových organizací (Rektořík a kol. 2004, s. 14)

Obrázek 2: Vztahy mezi jednotlivými sektory

Zdroj: Rektořík a kol., 2001, s. 16

2.1 Formy neziskových organizací

Neziskové organizace jsou charakterizovány jako organizace, které prvoplánově nejsou určité k tvorbě zisku a jeho přerozdělení mezi vlastníky, správce nebo zakladatele. Zisk sice mohou vytvořit, ale musí ho vložit zpět do rozvoje organizace a plnění jejího poslání. Nezisková organizace musí být právnická osoba, která není zřízena za účelem podnikání. Má svého zřizovatele a podléhá registraci na místech, který určuje zákon a je vedena v seznamu ekonomických subjektů u Českého statického úřadu, který jim přidělí identifikační číslo (Svět neziskovek, 2021).

V současné době se evidují tyto typy neziskových organizací:

- spolky;
- nadace, nadační fondy;
- ústavy;
- obecně prospěšné společnosti;

- církve a náboženské společnosti;
- politické strany a politická hnutí;
- veřejné vysoké školy;
- školské právnické osoby;
- profesní komory;
- společenství vlastníků jednotek;
- organizační složky státu;
- obce, kraje;
- příspěvkové organizace.

Neziskové organizace se dále dělí na:

- **Státní neziskové organizace:**
  - **rozpočtové organizace** – získávají finanční zdroje výhradně z veřejných rozpočtů např. ministerstva, nemocnice, školy, Vězeňská služba ČR, ústřední orgány státní správy,
  - **příspěvkové organizace** – většinu financí získávají z rozpočtu, ale mohou mít i jiné zdroje příjmů, např. muzea, galerie, knihovny, sportovní zařízení, školská zařízení, sociální zařízení, zoologické zahrady (CEED, 2021).
    - Do těchto dvou skupin patří především státní školství, státní zdravotnictví, instituce na ochranu životního prostředí, kulturních památek a celá oblast státní správy,
- **Nestátní neziskové organizace**
  - **církevní organizace** – zajišťují bohoslužby, centra pro rodiny, charitu, semináře,
  - **občanská sdružení** – sdružení občanů k rozličným účelům – zahrádkáři, tělovýchovné jednoty, myslivecká, rybářská sdružení, odborové organizace, Český červený kříž (Růžičková, 2003, s. 12).
  - **obecně prospěšné společnosti (OPS)** - právnická osoba založená za účelem poskytování prospěšných služeb – fungují především v sociální oblasti (sociální ústavy, domovy seniorů), zdravotnictví (léčebny pro

dlouhodobě nemocné), školství (mateřské školy, učňovská zařízení), kultura (kina, muzea, galerie);

- **nadace** – sdružení majetku k přesně vymezenému účelu, je právníkou formou. Činnost nadací je zaměřena na rozvoj duchovních hodnot, ochranu lidských práv, na humanitární pomoc, ochranu životního prostředí a kulturních památek, rozvoj vědy, kultury, vzdělávání a sportu. Majetek je vnesen do nadace dary, výnosy z úroků vkladů, nájemného, příjmy z loterií, tombol, veřejných sbírek a akcí (Růžičková, 2003, s. 17).

2.2 Možnosti financování neziskových organizací

Získávání finančních prostředků pro neziskovou organizaci je velice zásadní. Příjmy jsou většinou vícezdrojové – peněžní, naturální, lidský kapitál. Proces získávání finančních prostředků pro neziskovou organizaci se nazývá fundraising. Fundraising je možné definovat jako získávání prostředků, resp. hledání zdrojů, které má pomoci především neziskovým organizacím zbavit se nedostatku prostředků. Fundraising zahrnuje různé metody a postupy, jak získat finanční prostředky na činnost neziskových organizací (Rektořík a kol., 2004, s. 88). Fundraising je proces, který se netýká pouze peněz, ale také získávání podpory formou darování služeb nebo výrobků, získáváním dalších příznivců a dobrovolníků. Je tvořen provázanými aktivitami, které organizace musí v běžném provoz provést tak, aby si zajistila dostatečné zdroje – peníze, zázemí a lidi (Šedivý, Medlíková, 2011, s. 65).

Mezi základní zdroje financování patří:

1. Příspěvky státního a územního rozpočtu, fondů a nadací (většinou granty)

- jednotlivá ministerstva mají grantové systémy, o které se mohou v určitém časovém období ucházet nadace, obecně prospěšné společnosti i občanské sdružení, tak aby získaly příslušné dotace,
- některé typy organizací mají nárok na státní příspěvek ze zákona – církve, politické strany; Státní fondy;
- Grantová agentura České republiky;
- podpora od městských a krajských úřadů;

2. Nadace a nadační fondy

- je možné požádat o finanční pomoc nadace a nadační fondy jak české, tak zahraniční podle jejich nastavených pravidel;

3. Dary od občanů a firem

- některé firmy vybudovaly svůj grantový systém, kde je možné žádat o dotaci, u menších firem je vhodné žádat nejen o peníze, ale také o služby, materiál a výrobky, individuální dárci – dobrovolníci, příbuzní cílové skupiny, forma platby např. dárcovská SMS;

4. Vlastní činnost

- prodej vlastních výrobků, hospodářská činnost, služby, nejrůznější burzy, plesy, aukce;

5. Členské příspěvky

- u neziskových organizací, které jsou založené členském principu (politické strany, profesní komory, družstva) jsou členské příspěvky základním zdrojem financování;

6. Daňové úlevy

- řídí se systémem daňových úlev naší země pro neziskové organizace (Rektořík a kol. 2004, s. 89-90).

3 Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání neboli učení je jakékoliv studium během života jedince. MŠMT definuje celoživotní učení jako nepřerušenu kontinuitu, která jde „od kolébky do zralého věku“. Vzdělávání od nejtělejšího věku tvoří jeho základ. Cílem je naučit člověka učit se a mít k učení pozitivní postoj. Další počáteční i odborné vzdělání má člověka naučit dovednostem, schopnostem, sociální soudružnosti, které jsou založeny na znalostech a mají morální obsah (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2020).

Požadavek, aby se člověk vzdělával po celý svůj život, jsme zaznamenali již u J. A. Komenského. Důvody k celoživotnímu učení se během vývoje společnosti mění v závislosti na vývoji politiky, sociálního, ekonomického i environmentálního vývoje.

3.1 Členění celoživotního vzdělávání

Celoživotní vzdělávání lze členit do dvou základních etap, které jsou označovány jako počáteční a další vzdělávání:

1. **Počáteční** vzdělávání probíhá v mladém věku, končí kdykoli po skončení povinné školní docházky a vstupem na pracovní trh, zahrnuje:
  - základní vzdělávání (primární a nižší sekundární stupeň) – všeobecný charakter vzdělávání, povinná školní docházka;
  - střední vzdělávání (vyšší sekundární stupeň) má všeobecný nebo odborný charakter a je zakončeno maturitní zkouškou, výučním listem nebo závěrečnou zkouškou;
  - terciální vzdělávání (po vykonání maturitní zkoušky) – specializované vzdělání odborné nebo umělecké, které poskytují vysoké školy, vyšší odborné školy nebo konzervatoře.
2. **Další vzdělávání** probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.

„Celoživotní učení je v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než o neustálé studium.

Vychází se přitom ze zásady, že konkrétní získané kompetence nejsou tak cenné jako schopnost učit se. Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod.“ (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2020, s. 7).

Celoživotní učení zahrnuje:

- Formální vzdělávání je realizováno ve vzdělávacích institucích – školách, kde se řídí právními předpisy, jde o na sebe navazující stupně vzdělávání – základní, střední, terciální.
- Neformální vzdělávání je zaměřeno na získávání vědomostí a dovedností, které umožní jedinci zlepšení jeho pracovního nebo společenského uplatnění, poskytují je např. neziskové organizace, soukromé vzdělávací instituce, zaměstnavatelé. Mezi neformální vzdělávání patří např. volnočasové aktivity dětí i dospělých, kurzy počítačové, jazykové, rekvalifikační, školení a přednášky.
- Informální je neorganizované, nesystematické, vědomosti a dovednosti jsou osvojovány z každodenních zkušeností a činností v práci, rodině..., zahrnuje i sebevzdělávání. (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2020, s. 8-9).

Možnosti celoživotního učení:

- Profesní – dochází k rozvoji znalostí, postojů a schopností podstatných pro výkon určitého povolání.
- Univerzita třetího věku (U3V) aktivity vysokých škol, které jsou orientovány na vzdělávání seniorů.

„Základní principy celoživotního vzdělávání:

- Každý jedinec má mít možnost vzdělávat se.
- Celoživotní vzdělávání je nezbytné pro realitu učící se společnosti.
- Celoživotní vzdělávání zahrnuje všechny aspekty vzdělávání“ (Šerák, Dvořáková, 2009, s. 20).

3.2 Celoživotní vzdělávání v EU

„Nutností celoživotního vzdělávání se zabývají i vrcholné orgány EU. Koncepty celoživotního učení, které byly formulovány mezinárodními organizacemi (Rada Evropy, UNESCO, OECD) v 60. a 70. letech 20. století sledovaly především cíle „nového humanismu“, tedy sociálního a kulturního rozvoje společnosti prostřednictvím vzdělávání přístupného všem bez jakékoliv diskriminace. V tomto duchu jsou formulovány i mezinárodní úmluvy a doporučení přijatá UNESCO v tomto období. Tyto koncepty si kladly především sociální a kulturní cíle, zatímco cíle vztahující se k práci hrály přinejlepším druhotnou roli a environmentální cíle byly zcela opomíjeny“ (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, s. 8).

Současný koncept celoživotního učení má své základy v 90. letech minulého století. Rozvíjí se v jiném environmentálním, ekonomickém i politickém klimatu, než tomu bylo v 70. letech, preferuje realističtější cíle spojené s programy celoživotního učení zaměřenými na rozvoj lidských zdrojů, zejména ve vztahu k potřebám efektivního fungování ekonomiky. Těžiště tohoto konceptu se přesouvá k problematice odborného vzdělávání a přípravy, k uplatnění v pracovním životě. Zásadní myšlenky ze 70. let zůstávají, ale mění se chápání jejich společenské funkce. Z eventuálně využitelného prostředku ke kultivaci člověka se stal důležitý nástroj k zajištění existence každého jedince, závislé nejen na předpokladech pro uplatnění se na trhu práce, ale i na možnosti nalézt vlastní identitu a své místo v nepřehledných společenských vztazích.

„Dalším podstatným rozdílem je snaha, aby pokud možno všichni jedinci absolvovali úplný cyklus sekundárního vzdělávání, tzn. aby zůstávali ve škole nejméně do věku 17–18 let. Vytvoření této základny celoživotního učení je jedním ze základů strategie rozvoje celoživotního učení pro všechny. To má také zásadní důsledky pro koncepci počátečního vzdělávání na vyšší sekundární úrovni“ (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, s. 9).

„Důležitost podpory rozvoje lidského potenciálu, jako jednoho ze základních faktorů trvale udržitelného hospodářského růstu znalostních ekonomik, se objevuje na předních místech strategických dokumentů ČR. Z hlediska celoživotního učení mají tyto dokumenty buď kontextový charakter, tzn., že se věnují obecnějším otázkám společenského a ekonomického rozvoje, trhu práce a lidských zdrojů, nebo jsou přímo

zaměřeny na otázky vzdělávání. Jako základní pilíř rozvoje celoživotního učení je pak v těchto dokumentech vnímána vzdělávací soustava. Některé z nich reagují také přímo na iniciativy EU (konzultační proces k Memorandu, Národní lisabonský program)“ (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, s. 16).

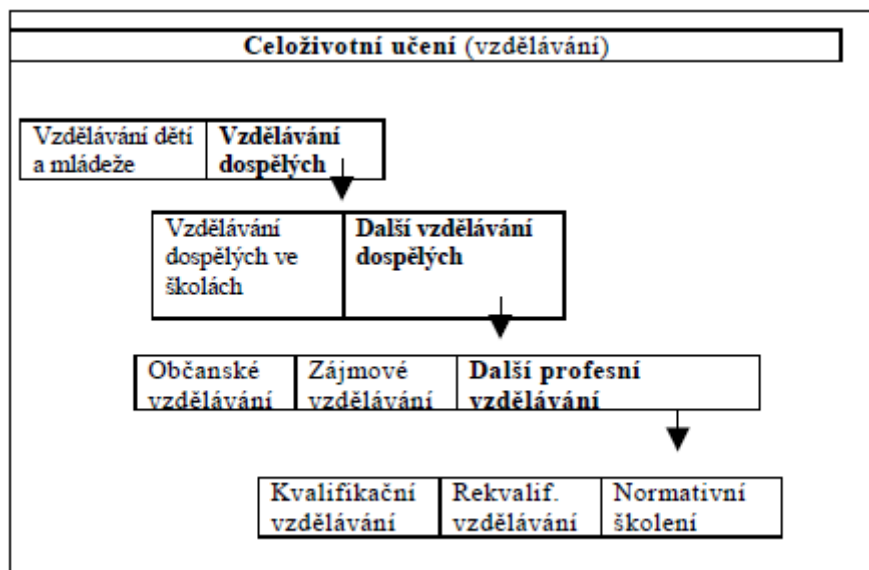
Strategické dokumenty z oblasti vzdělávání v ČR jsou Národní program, rozvoje vzdělávání - Bílá kniha z roku 2001, Aktualizace koncepce reformy vysokého školství (2006), Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty ČR, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice zpracovaném MŠMT v r. 2005 a v r. 2007 (MŠMT, Strategie celoživotního učení ČR, 2007, s. 20).

3.3 Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých je myšleno jako nepřetržitý proces, který se týká každého z nás. Nejedná se pouze o další vzdělávání po ukončení formálního vzdělávání (základního, středního či vysokoškolského) v kurzech nebo školeních. Dělíme ho na dvě roviny. První vertikální – do narození až do smrti, které zahrnuje všechny formy formálního vzdělávání (od školky po univerzitu). Používáme pro něj anglický výraz „life long learning“, volně přeloženo „učení po celé délce života“. Druhá část horizontální, kdy se člověk učí při každodenním životě, v rodině, na pracovišti, při volnočasové aktivitě nebo společenských akcí. Používáme pro něj anglický pojem „life wide learning“, volně přeloženo „učení v celé šíři života“.

Vzdělávání dospělých můžeme charakterizovat jako sebeorganizovanou, cílevědomou činnost zaměřenou na rozvoj celé osobnosti (Karlova univerzita, 2021).

Obrázek 3: Pyramida celoživotního učení

Zdroj: Karlova univerzita 2021

3.4 Vzdělávání seniorů

3.4.1 Stárnutí populace

Stárnutí populace je v 21. století celosvětový problém jak demografický, tak sociální. Nejvíce seniorů přibývá v Evropě, což potvrzuje i vývoj v České republice. Ta se stává jednou z nejstarších v Evropě. Daná situace se promítá do všech oblastí společenského života, a to včetně vzdělávání.

„Protože stále stoupá počet starších osob, narůstá i sociální skupina, která odčerpává veřejné finanční prostředky, ale nepodílí se na jejich tvorbě. „Dlouhověký svět“ tak má i své stinné stránky – především velké ekonomické důsledky“ (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 15). Někteří v důsledku této ekonomické zátěže dokonce hovoří o tzv. demografické časované bombě a „šednutí populace“. V současné době se sice prodlužuje délka života, ale senioři jsou díky zdravotní a sociální péči o mnoho zdravější a aktivnější, než tomu bylo dříve. Vystává tak otázka, jak vyplnit aktivně seniorům jejich volný čas a jakou roli seniorům ve společnosti vymezit. Je možné je ještě zapojit na trhu práce nebo v rámci konceptu tzv. „aktivního stárnutí“ zapojit seniory do dalšího vzdělávání, aby se necítili ve společnosti na druhé koleji.

Termín „aktivní stárnutí“ byl přijat Světovou zdravotnickou organizací (WHO) již v devadesátých letech minulého století. Termín aktivní stárnutí je mnohem širší než pouhé zdravé stárnutí. Netýká se pouze zdraví, ale je komplexnější. Zahrnuje jak fyzickou aktivitu, tak i možnost uplatnění ve společnosti, právo starších lidí na rovnost příležitostí, jejich zodpovědnost, možnost účasti a rozhodování o věcech veřejných, a to ve všech fázích života (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 11).

Také vláda České republiky musela reagovat na demografickou situaci a stárnutí populace a zapracovala ho do prohlášení „Národní program přípravy na stárnutí období let 2008 až 2012 (Kvalita života ve stáří)“, kde se konstatuje, že je „správné a prozíravé udělat maximum pro to, abychom vytvořili podmínky pro důstojný, zdravý a aktivní život v druhé polovině života a pro uplatnění potenciálu a aspirací rostoucího podílu starších osob. Polovina života stále většího počtu lidí se přitom odehraje ve věku nad 50 let. Demografické stárnutí bylo označené také jako tichá revoluce. Je třeba se zamyslet nad tím, zda naše instituce, prostředí, způsob myšlení i života jsou připraveny na pozvolný, ale jistý příchod společnosti do dlouhověkosti“. (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 15). Bohužel, na tuto situaci v současné době ještě na danou situaci nejsme připraveni.

Heslo minulého století „Mládí má budoucnost“ se dá podle demografů a sociologů parafrázovat na „Stáří má budoucnost“, protože právě senioři budou neopominutelnou skupinou jak ekonomickou, tak i sociální, je nutno se na tuto skutečnost připravit ve všech oblastech ekonomiky, zdravotnictví, službách i vzdělávání. (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 15).

3.4.2 Seniorský věk

Seniorský věk není nic jiného, než další etapa života, kde slovo „musím“ nahradím slovem „chci“ (Středočeská vědecká knihovna v Kladně, 2020).

Vymezení pojmu senior a seniorský věk není vůbec jednoduché, protože se na něm neshodují ani odborníci a každý si představí něco jiného. Někdo člověka, který právě odchází do důchodu, někdo usoudí na stáří podle vizáže dotyčného a teenagerovi připadá starý každý nad padesát let. Definice stáří se mění i v průběhu historie. Např. Komenský popisuje „starého muže“ již věku od 35-42 let a „kmeta“ nad 42 let.

V naší legislativě není ani odborné literatuře není pojem senior jednoznačně vymezen. Podle ČSÚ není pojem „senior“ právní ani statickou kategorií, ale kategorií sociologickou. (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 47). „Stáří je poslední vývojovou etapou člověka, která uzavírá lidský život.“ „Za počátek stáří je dnes považován věk 65+, o vlastním stáří se pak hovoří od věku 75+“ (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 49).

Na klasifikaci stáří lze pohlížet z různých hledisek. V každé fázi seniorského věku řeší senioři jiné problémy, jiné priority, jiné zájmy.

Orientační rozdělení stáří a dominují témata v příslušné fázi“

- 65-74 let: mladí senioři (yong old) – témata penzionování, volného času, aktivit, seberealizace;
- 75-84 let: staří senioři (old old) – témata adaptace, tolerance zátěže, specifického stonání, osamělosti;
- 85 a více let – velmi staří senioři (very old old) – problematika soběstačnosti a bezpečnosti (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 49).

Podle expertů WHO se dělí stáří

- 60-75 let: rané stáří;
- 75-90 let: pokročilý věk, vlastní stáří;
- 90 a více let: vysoký věk, dlouhověkost (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 49).

Úspěšné stárnutí lze shrnout do hesla ROSA (Mazurová, Houšková, 2016, s. 11):

- „R – racionální postoj (rozumět svému stárnutí, být informován o nevyhnutelných změnách, předjímat je, připravit se na ně...).
- O – orientace na budoucnost (plánovat v krátkodobé perspektivě, posilovat radostná očekávání, „umění se na něco těšit“).
- S – sociální kontakty (pěstovat přátelské vztahy, přijímat a dávat lásku, zajímat se o dění kolem, dosahovat společenského uznávání).
- A – aktivita (činnost duševní a tělesná, koníčky a hobby, záliby)“.

3.4.3 Seniorský věk a vzdělávání

Vzdělávání již dávno není doménou pouze dětství a mládí. V současné době je nutností vzdělávání celoživotní, které končí až seniorským věkem. Vzhledem ke stárnutí populace se objevuje potřeba celoživotního učení, jehož důležitou součástí je i vzdělávání seniorů.

Obory, které se zabývají vzděláváním dospělých a ve stáří se nazývají andragogika a geragogika. Andragogika je aplikovaná věda o výchově a vzdělávání dospělých lidí. Geragogika je výchova ke stáří a ve stáří. Vědy, které nás provádí vzděláváním po celý život, jsou – *pedagogika* – děti a dospívající, *andragogika* – dospělí a *geragogika* – senioři (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 20).

Vzdělávání v seniorském věku rozlišujeme v rámci geragogiky:

- vzdělávání (např. univerzity třetího věku, akademie třetího věku),
- edukace (např. kulturní akce, osvěta zdravotní, preventivní v oblasti sociální deviantních jevů, rehabilitace,
- péče (volný čas, zábava, rekreace, seberealizace aj.,
- funkcionální působení (masmédiá, prostředí, výchovné působení výchovně nespécifických organizací) (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 18-19).

Vzdělávací aktivity mají pro seniory velký význam jak emocionální, tak sociální. V jejich případě již nejde jen o nově získané vědomosti, které jim umožní získání nového uplatnění v práci nebo ve společnosti, ale především o kontakt s lektory, ostatními účastníky i novým prostředím a vyplnění nově získaného volného času. Senioři oceňují na vzdělávací aktivitě především možnost setkávání se svými vrstevníky, lidmi, kteří mají stejné problémy, stejné nebo podobné názory. Vzdělávaný získává nově nabyté znalosti, které může využít například se svými vnoučaty. Mnozí senioři si zvednou sebevědomí, dokáží si, „že na to ještě mají“, umí se stále učit a rozvíjet své schopnosti a dovednosti.

Edukační aktivity tak pomáhají seniorům nejen v oblasti intelektuální, ale i sociální a emocionální.

4 Knihovny

4.1 Historie knihoven

Historie knihoven sahá až do starého Egypta. Za nejstarší knihovnu je považována „Assurbanipalova“ knihovna, kde se knihy a písemnosti uchovávali nejprve na hliněných tabulkách a posléze na svitcích papyru. V České republice je první zmínka o knihovnictví již v 11. století (doloženo v kapli sv. Klimenta). V současné době chápeme knihovny jako instituce, které má jako hlavní náplň shromažďování, uchovávání a zpřístupňování knih a jiných nosičů. Knihovny jsou kulturní a vzdělávací instituce, které poskytují občanům přístup i informacím, vědomostem i umělecké tvorbě. Vytvářejí zázemí pro sebevzdělávání, kvalitní využití volného času a poskytují rozsáhlé spektrum informací. V současné době poskytují knihovny svoje služby i online přes internet. Informační a oborové portály jsou služby, kdy můžeme získat dokumenty a informace prostřednictvím internetu, bez nutnosti navštívit knihovnu. (Knihovny.cz, 2021).

4.2 Současná podoba knihoven

4.2.1 Co je to knihovna

" Veřejná knihovna je místní branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kulturního rozvoje jednotlivců i společenských skupin " (Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách,1994) (Knihovny.cz, 2021).

Knihovny mohou, podle Zákona č. 257/2001 Sb., kterým se řídí nabízet i další služby a stávat se tak kulturním centrem. Knihovny mohou nabízet kulturní, vzdělávací a výchovné činnosti. Mnohé této možnosti využívají a zaměřují se na různé skupiny, např. dětí, seniorů nebo komunit.

V České republice je propracovaný systém knihoven. Patří do něj:

- Veřejné knihovny – poskytují své služby všem – organizují různé kulturní a vzdělávací akce dostupné všem zájemcům.

- Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně – zřizovatel je Ministerstvo kultury ČR
  - obecní, městské, krajské a národní – knihovny s univerzálním fondem, fond je pro všechny věkové kategorie, součástí služeb jsou i nabídky pro minoritní skupiny a znevýhodněné uživatele, zřizovatelem je příslušný orgán kraje nebo obce;
  - specializované – zaměřené na jednotlivé obory lidského vědění – technické, lékařské, právnické pedagogické, muzeí, Akademie věd ČR.
- Vysokoškolské knihovny, univerzitní – knihovny se specializovaným fondem tištěných a elektronických zdrojů zaměřených na zabezpečení vyučovaných oborů.
- Specializované knihovny umístěné v neveřejných objektech – knihovny výrobních a obchodních organizací, výzkumných ústavů, nemocnic apod.
- Školní knihovny – pro žáky a učitele základních, středních nebo vyšších odborných škol, které jsou zřizovány a udržovány z rozpočtu školy.
- Zámecké knihovny – umístěné v konkrétním objektu (státním nebo soukromém) nebo knihovny ve správě Národního muzea v Praze, tyto knihovny slouží k badatelským účelům.
- Soukromé knihovny – osobní sbírky jednotlivce nebo korporace. (Masarykova univerzita, 2021).

4.3 Financování knihoven

Vzhledem k tomu, že knihovny patří mezi státní neziskové organizace příspěvkového typu, jsou většinou financovány z veřejných zdrojů, tj. z rozpočtů obcí, měst, škol, vědeckých ústavů a dalších institucí, které knihovny provozují. Přímo ze státního rozpočtu je financován omezený počet ústředních knihoven, jako jsou Národní knihovna ČR, Národní technická knihovna nebo například Národní lékařská knihovna (Knihovny.cz, 2021).

4.4 Knihovny ve vzdělání dospělých

Knihovny jsou důležitým zdrojem informací a souborem knih, kde se dají čerpat potřebné informace ke vzdělávání všech generací. Pořádají kulturní a osvětové setkávání. Jejich role je nezastupitelná ve všech obcích a městech bez rozdílu jejich velikosti. Jejich hlavní úlohou je zajištění rovného přístupu ke vzdělávání všech skupin obyvatelstva od dětství až po seniorský věk (Knihovny.cz, 2021).

4.5 Knihovny a senioři

Knihovny mají nezastupitelné místo ve vzdělávacích aktivitách seniorů. Je to místo, které přináší seniorům nejen informace, ale nabízejí a vytvářejí prostor pro sebeaktualizace. Mohou se zde potkávat se svými vrstevníky, redukovat či kompenzovat ztrátu sociálních kontaktů, poskytují náplň volného času i setkávání se s jinými generacemi. Knihovny pomáhají zlepšovat či prožívat plnější život seniorů, nacházet nový cíl, udržovat dobrou psychickou i tělesnou kondici, podporují a rozvíjejí jejich zájmy.

Obecně se dá říct, že z 30 % jsou návštěvníky knihoven senioři. Proto je důležité mít pro tuto nezanedbatelnou skupinu připravený program a přístup. Sekce Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) připravil publikaci „Rovný přístup, Knihovna přátelská k seniorům“, kde mimo jiné uvádí, jak vycházet vstříc seniorům. Mimo jiné vybírám:

- respektovat osobnost seniorů;
- pomoci stárnoucím a starým lidem v adaptaci na stáří;
- posilovat jejich sebevědomí;
- brát v úvahu věkové, psychické, fyzické či individuální diference starších lidí;
- taktně ověřit možné komunikační bariéry (zrak, sluch ...);
- jednat vždy s velkou mírou empatie, trpělivosti a respektu (Mazurová, Houšková, 2016, s. 11).

4.5.1 Služby pro seniory

Mezi služby určené seniorům patří:

- registrace do knihovny za zvýhodněnou cenu;
- asistenční služba;
- dálkové služby;
- služba doručování;
- web pro seniory;
- vhodné fyzické a technické podmínky;
- univerzita třetího věku (U3V);
- virtuální Univerzita třetího věku (VU3V);
- akademie třetího věku (A3V);
- kurzy (Mazurová, Houšková, 2016, s. 17, 20, 22, 29, 38-40).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Vlastní výzkum

5.1 Demografická a sociální charakteristika regionu

Ve své práci jsem porovnávala nabídku služeb dvou neziskových organizací – městských knihoven, jejich zaměření na klienty a vybrané programy pro určité skupiny klientů. Především věnuji práci se seniory a pro seniory.

Obě města jsou v Ústeckém kraji, okrese Louny, kde žije celkem 86 500 obyvatel v 70 obcích, z nichž je 7 měst. V lounském okrese je nejnižší hustota obyvatel ze všech okresů Ústeckého kraje. V roce 2019 připadalo na 1 km² pouze 77,3 obyvatel.

Lounský okres se potýká s poměrně velkou nezaměstnaností, přestože je v okrese několik průmyslových zón, kde se vyrábějí převážně autodíly. Okres je vyhlášeným představitelem pivovarnictví a pěstováním chmele.

Obě knihovny jsou městské a obě města mají přibližně stejný počet obyvatel. Město jedna má přibližně 18 500 obyvatel a město dva 19 500 obyvatel.

Tabulka 1: Věkové rozložení obyvatel vybraných měst a okresu

Počet obyvatel	1. město	2. město	Okres Louny celkem
Počet obyvatel celkem	18 313	19 047	86 495
Z toho:			
0-14 let	2 950	3 046	13 923
15-64 let	11 715	12 286	55 901
65 let a více	3 646	3 715	16 867
Z toho:			
muži	8 790	9 298	42 807
ženy	9 523	9 749	43 688

Zdroj: ČSÚ, Veřejné databáze, 2021

5.2 Analýza nabídky služeb vybraných knihoven

5.2.1 1. knihovna

Zřizovatel knihovny je město. Knihovna je vzdělávacím, kulturním, informačním a setkávacím centrem města. Její přístup je bezbariérový, takže je přístupná všem skupinám obyvatel, bez ohledu na jejich zdravotní stav a věk.

Knihovna má pět oddělení – studovnu, oddělení beletrie, oddělení naučné literatury, hudební oddělení a oddělení pro děti a mládež. Dále půjčuje i cizojazyčnou literaturu, periodika hudební nosiče a poskytuje studijní místa s připojením na internet. Provozuje i pobočku v Domově pro seniory.

Jednou z hlavních náplní knihovny je pořádání různých vzdělávacích a kulturních akcí, nabízí sociální službu a podporuje místní spolky.

Knihovna provozuje Sociálně terapeutickou dílnu Jeroným, kde je poskytována sociální služba pro osoby s mentálním nebo kombinovaným postižením, tj. mentální postižení spolu s postižením zdravotním ve věku 16-64 let, kteří mají přiznanou invaliditu I. – III. stupně a chtějí se uplatnit na otevřeném nebo chráněném trhu práce.

Při knihovně působí i spolky „Spolek paní, dam a dívek“ a „Spolek Na veselé vlně“, které se zabývají uchováváním tradičních ručních prací a lidových postupů. Své výrobky prodávají v obchůdku „Jeroným“, který se nachází v knihovně. Výtěžkem z prodeje svých výrobků podporují amatérské literární tvůrce. „Spolek Lounští Lounským“ se stará o všestranný rozvoj vzdělanosti a kultury v Lounech a na Lounsku.

Knihovna se stará a udržuje i park u řeky Ohře, kde provozuje letní kino a kavárnu, pořádá výstavy a nabízí i možnost pořádání svateb.

Největším projektem knihovny je program celoživotního vzdělávání „Třetí věk“. Projekt, který byl zahájen v roce 2006, se snaží zvyšovat kvalitu života seniorů, kteří mnohde mohou tvořit vyloučenou skupinu. Cílem projektu je dát seniorům možnost seberealizace, vyplnit kvalitně jejich volný čas, pomoci jim najít nové sociální kontakty, podpořit jejich duševní i intelektuální rozvoj, vyrovnat se s odchodem do důchodu a vědomím, že i stáří je příjemným obdobím života.

Cílovou skupinou projektu jsou lidé střední a starší generace, u nichž nezáleží ani na vzdělání ani na předchozím zaměstnání. Vzdělávání je rozděleno do pětiletých cyklů, které jsou rozděleny na semestry. Ty jsou koncipovány jako přednášky, interaktivní semináře, výzkum v terénu, tvorbu v ateliéru nebo přednášky spolužáků. Studenti si mohou vybírat z 29 studijních předmětů z oborů geografických, filozofických, uměleckých, filologických, technických nebo přírodovědeckých (webové stránky knihovny, 2021).

Tabulka 2: Věkové rozložení návštěvníků 1. knihovny

Věk návštěvníků	Počet návštěvníků	% vyjádření
Do 15 let	10 752	26,23
16-19 let	3 024	7,38
20-29 let	2 868	7,00
30-39 let	3 804	9,28
40-49 let	5 904	14,40
50-59 let	3 732	9,10
60-69 let	5 196	12,68
70-79 let	4 224	10,30
Více jak 80 let	888	2,17
Meziknihovní výpůjční služba	230	1,46

Zdroj: interní informace knihovny, 2021

5.2.2 2. knihovna

Zřizovatelem knihovny je město. Její hlavní budova je v historické budově na náměstí a její přístup není bezbariérový. Knihovna má další pobočku v jiné části města, kde je oddělení pro děti a dospělé a další dvě pobočky pečovatelských domech pro seniory, kde je přístup bezbariérový a senioři zde mají přístup ke službám knihovny.

Knihovna zajišťuje služby knihovnické, bibliografické, informační, kulturní a působí i jako komunitní centrum. V hlavní budově jsou oddělení pro děti, oddělení pro dospělé, které je rozdělené na oddělení beletrie a naučné literatury, dále studovna, multifunkční sálek, studovny s internetem jak v dětském oddělení, tak i v oddělení pro dospělé.

Kromě výpůjční služby a meziknihovní výpůjční služby, provozuje knihovna i donáškovou službu pro méně pohyblivé a imobilní občany. Dále knihovna poskytuje

i informační službu – připojení k internetu a práci na počítačích, kterou mohou využít zdarma registrovaní čtenáři, a za poplatek neregistrovaní klienti. Jako službu nabízí i kopírování, laminování a balení učebnic a knih. Zajišťuje a pořádá informační vzdělávání pro školská zařízení, pořady pro širokou veřejnost – akce pro děti i dospělé, workshopy, výstavy, přednášky, besedy i publikační činnosti.

Jedním z projektů knihovny je projekt „Čtenáři čtenářům – aneb dejme knihám další šanci“, kdy čtenáři knihovny i další občané mohou donést své vlastní přečtené knihy, které již nepotřebují a vložit je do regálu v hlavní budově knihovny. Knihy poté najdou další využití. Mohou si je odnést další čtenáři nebo se předají dál v rámci dalších projektů knihovny „Kniha do vlaku“, „Plážová knihovna“ a „Knihobudky“.

Projekt „Kniha do vlaku“ funguje tak, že na hlavním nádraží Českých drah je umístěn regál s knihami, kde si cestující může vzít knihu na cestu. Základní princip je půjčování je „vezmi knihu, přečti ji a vrať zpět zde nebo do jiné knihovničky na nádraží nebo dones jinou“. „Plážová knihovna“ funguje na místním koupališti, kde si knihu mohou zdarma půjčit návštěvníci koupaliště. „Knihobudky“ – jsou skříňky na knihy, umístěné v místní kapucínské zahradě, kde si je opět bezplatně může půjčit nebo vyměnit každý z návštěvníků zahrady a veřejnosti. „Knihobudky“ fungují na principu – půjč, přečti, vrať nebo vyměň za jinou knihu, ideálně jednu dej a jednu vezmi.

Program „Zelená knihovna“ se zaměřuje na zelený způsob života. Do tohoto programu spadá vemikompostování (knihovnické žížalky), semínkovna, bylinkový truhlík, ptačí budky a hmyzí domečky. V rámci programu jsou tematické přednášky a tvořivá odpoledne pro děti.

Dětské oddělení připravuje speciální programy pro děti. Každý měsíc chodí do knihovny „Skřítek Knihomolík“, který miluje knihy a svoji lásku ke knihám se snaží předávat dětem. V létě pořádá knihovna akce pro děti, aby smysluplně prožily léto například formou příměstských táborů. Několikrát do roka, pořádá knihovna „Nocování v knihovně“, které je tematicky zaměřené. Při předvánočním nocování si děti vyráběly vánoční přáníčka a pekly perníčky. Při nocování „Noc s Andersenem“ si děti připomněly 70leté výročí Albatrosu a knihy, které toto nakladatelství vydává pro děti. Na „Komiksovou noc“ musely děti dorazit již v maskách svých komiksových

hrdinů, ve kterých pak hrály a vytvářely vlastní komiks (webové stránky knihovny, 2021).

Tabulka 3: Věkové rozložení návštěvníků 2. knihovny za rok 2019

Věk návštěvníků	Počet návštěvníků	% vyjádření
Do 15 let	6 278	20,55
16-19 let	1 123	3,68
20-29 let	1 198	3,92
30-39 let	2 214	7,25
40-49 let	4 093	13,40
50-59 let	3 377	11,06
60-69 let	3 228	10,57
70-79 let	2 732	8,94
Více jak 80 let	762	2,49
Nevyplněno	5 538	18,13

Zdroj: interní informace knihovny, 2021

6 Individuální rozhovory

6.1 Realizace rozhovorů

V době, kdy byly rozhovory pořizeny, probíhala přísná proti epidemiologická opatření proti nákaze Covid-19, proto nemohly být pořizeny za osobní přítomnosti zúčastněných. S paní ředitelkou 1. knihovny byl rozhovor pořizen dne 21.02.2021 přes ZOOM platformu Ředitelka 2. knihovny se k mým otázkám vyjádřila písemně a následně zodpověděla dílčí dotazy telefonicky.

6.2 Výsledky rozhovorů

6.2.1 Rozhovor s ředitelkou 1. knihovny

1. Jak dlouho, prosím, působíte na pozici ředitelky?

- 16 roků.

2. Knihovna poskytuje řadu doprovodných aktivit. Na základě čeho jste tyto aktivity připravovali a připravujete – děláte si např. průzkumy, nebo je to spíše na základě pozorování či zkušenosti?

- Výzkum čtenářské spokojenosti, sledování věkové struktury a zájmů návštěvníků knihovny.

3. Máte představu, které Vámi poskytované doprovodné aktivity patří mezi nejoblíbenější?

- Program Třetí věk, cestovatelské a zeměpisné přednášky, výlety po české republice i v zahraničí, v létě taneční večery.

4. Přibližně odkdy jste začali uvažovat o programech pro seniory? Co Vás k tomu vedlo?

- Od roku 2006, program byl vizí nastupující paní ředitelky, která ho založila. K založení programu vedla zjištěná potřeba seniorů po nových kontraktech, vzdělávání a vyplnění volného času.

5. Jaké programy poskytujete pro seniory?

- Program Třetí věk, přednášky a besedy na různá témata, fitness, plavání, výlety za poznáním, Tai chi.

6. Jak zjišťujete spokojenost seniorů s programy? Realizujete nějakou zpětnou vazbu? Pokud ano, jakou?

- Dotazníky, řízený rozhovor, opakující se návštěvnost a studium v dalším ročníku.

7. Jaké programy jsou mezi seniory nejoblíbenější?

- Ty, kde mohou diskutovat a svěřovat se svými zkušenostmi, dále s těmi, kde získávají znalosti z oboru, se kterým se za svého pracovního života nesetkali.

8. Stalo se v minulosti, že jste museli nějaký program pro seniory zrušit pro malý zájem?

- Ano, matematiku.

9. Jsou vaše programy zdarma nebo placené?

- Placené, symbolickou částkou 100 Kč za semestr.

10. Co je podle Vašeho názoru pro seniory ve vaší knihovně největší motivací pro to, aby navštěvovali programy, které jim nabízíte?

- Nechtějí být sami, hledání společnosti, kamarádů, být v komunitě lidí stejného věku, názorů a zkušeností. Vzdělávání je druhořadé.

11. Realizujete nějakou formu propagace svých programů pro seniory?

- Propagace je na Facebooku, Instagramu, letáky, inzeráty v místním tisku, českém rozhlase i televizi, účastníci mezi sebou.

12. Z čeho jsou programy pro seniory financovány?

- Kromě symbolického poplatku 100 Kč za semestr, vše financuje město, případně sponzoři.

6.2.2 Rozhovor s ředitelkou 2. knihovny

1. Jak dlouho působíte na pozici ředitelky?

- Neuvedeno.

2. Knihovna poskytuje řadu doprovodných aktivit. Na základě čeho jste tyto aktivity připravovali a připravujete – děláte si např. průzkumy, nebo je to spíše na základě pozorování či zkušenosti?

- Zkušenosti, podněty čtenářů, hledání inspirace.

- 3. Máte představu, které Vámi poskytované doprovodné aktivity patří mezi nejoblíbenější?**
  - Nocování s knihovnou, Klubík - čtenářský klub, tvořivé dílny pro děti a dospělé, cestopisné přednášky a besedy.
- 4. Ve Vaší nabídce nejsou specifické programy pro seniory. Uvažujete o jejich nabídce?**
  - Ne, protože specifické programy pro seniory zajišťuje jiná organizace ve městě.
- 5. Uvažujete o jejich zavedení?**
  - Pouze v případě, že by došlo ke zrušení nebo omezení činnosti jiné organizace. Knihovna nabízí programy společné pro seniory a ostatní účastníky 15+.
- 6. Máte představu, na jaké oblasti vzdělávání byste se zaměřili?**
  - V rámci společných aktivit 15+ na besedy o zdraví, cestování, kurzy základů výpočetní techniky, tvořivé dílny.
- 7. Jak byste případně programy pro seniory financovali? Byla by potřeba finanční spoluúčast seniorů?**
  - Senioři platí 50 % vstupné, případně spotřebovaný materiál (kreativní dílny), další finanční spoluúčast není požadována.
- 8. Co je podle Vašeho názoru největší motivací pro seniory, aby navštěvovali vzdělávací programy?**
  - Touha po společnosti, setkávání se s lidmi, navazování nových kontaktů, konverzace, sdílení zkušeností, společenský kontakt obecně.
- 9. V případě, že byste se rozhodli poskytovat speciální programy pro seniory, jakou formu propagace byste zvolili?**
  - Formou plakátů na vývěsních plochách v knihovně i ve městě, formou malých informačních letáků pro konkrétní čtenáře knihovny, v denním tisku, webových stránkách, Facebooku, Instagramu, prostřednictvím e-mailu.
- 10. Jakým způsobem byste případně zjišťovali spokojenost seniorů s Vámi nabízenými programy?**
  - Největším garantem spokojenosti je opakující se návštěvnost, názory v návštěvní knize, osobní sdělení.

6.2.3 1. Rozhovory s návštěvníky 1. knihovny

1. Jak dlouho navštěvujete knihovnu?

- Respondent 1: 6 let
- Respondent 2: 9 let

2. Jak dlouho navštěvujete speciální program pro seniory?

- Respondent 1: 6 let
- Respondent 2: 6 let

3. Který/ které to jsou?

- Respondent 1: Svět médií, Moderní dějiny 20. století, přednášky o cestování.
- Respondent 2: Plavání, fitness, psychologie zralého věku.

4. Jak jste se dozvěděl/a o těchto programech?

- Respondent 1: Od známých
- Respondent 2: Od známých

5. Co je hlavním důvodem, proč programy navštěvujete?

- Respondent 1: Vzdělávání, nové osobní kontakty, využití volného času
- Respondent 2: Nové osobní kontakty, využití volného času, vzdělávání

6. Našel/a jste si mezi ostatními seniory přátele?

- Respondent 1: Ano
- Respondent 2: Ano

7. O jaké oblasti máte největší zájem: dění ve společnosti, historie, bylinkářství, zdravý životní styl, technologie, mediální technologická a finanční gramotnost, zvířata, psychologie, jiné. Uveďte, prosím, jaké.

- Respondent 1: Historie, technologie, mediální a finanční gramotnost, rybaření
- Respondent 2: Historie, dění ve společnosti, psychologie

8. Je nějaký program, který dosud v nabídce knihovny není a o který byste měl/a zájem? Pokud ano, uveďte, prosím, jaký.

- Respondent 1: Zahradničení, teraristika, zvířata a domácí mazlíčci
- Respondent 2: Jsem spokojený

9. Z jakých zdrojů získáváte nejčastěji informace o dění ve společnosti – televize, rozhlas, internet, časopisy, noviny, knihy, setkání s přáteli, jiné, uveďte, prosím, jaké.

- Respondent 1: Internet, televize, přátele, knihovna

- Respondent 2: Televize, rozhlas, přátele, internet

10. Jakou nevyšší měsíční částku byste byl/a ochoten/ochotná případně investovat do programu vzdělávání pro seniory?

- Respondent 1: 200 Kč
- Respondent 2: 150 Kč

6.2.4 Rozhovory s návštěvníky 2. knihovny

1. Jak dlouho navštěvujete knihovnu?

- Respondent 1: 3 roky
- Respondent 2: 8 let

2. Využíváte i jiné služby, než je půjčování knih?

- Respondent 1: Ne
- Respondent 2: Ano

3. Měl/a byste zájem o speciální programy pro seniory? Co by bylo Vaším hlavním důvodem, proč programy navštěvovat?

- Respondent 1: Ano, vzdělávání, nová přátelství
- Respondent 2: Ano, nové informace, komunikace s novými lidmi

4. O jaké oblasti máte největší zájem: dění ve společnosti, historie, bylinkářství, zdravý životní styl, technologie, mediální technologická a finanční gramotnost, životní styl, zvířata, psychologie, jiné, uveďte, prosím, jaké.

- Respondent 1: Historie, dění ve společnosti, technologická gramotnost.
- Respondent 2: Zahrádkaření, cestování, zdravý životní styl.

5. Z jakých zdrojů získáváte nejčastěji informace o dění ve společnosti – televize, rozhlas, internet, časopisy, noviny, knihy, setkání s přáteli, jiné, uveďte, jaké.

- Respondent 1: Internet, televize, přátele, knihovna.
- Respondent 2: Internet, televize, rozhlas, přátele

6. Jakou nejvyšší částku byste byl/a případně ochoten/ochotná investovat do programu vzdělávání pro seniory?

- Respondent 1: 250 Kč
- Respondent 2: 100 Kč

7 Výsledky a jejich zhodnocení

7.1 Komparace výsledků

7.1.1 Komparace výsledků rozhovorů s ředitelkami knihoven

Obě knihovny vycházejí ve svých programech seniorům vstříc. Sledují jejich potřeby buď výzkumem čtenářské spokojenosti, nebo využívají podnětů přímo od návštěvníků knihoven z návštěvní knihy nebo osobním sdělením. Vyhodnoceným závěrům poté přizpůsobují svoji činnost.

Zajímavé je zjištění, že každá knihovna jde v přístupu k vybraným skupinám svou vlastní cestou.

První knihovna se zaměřila se svou nabídkou více na vzdělávání samotných seniorů a svým programem „Třetí věk“, nabízí možnost všestranného zaměření výuky. Frekventanti si mohou vybrat studium z 27 předmětů, ať už humanitního nebo přírodovědného zaměření. Nezapomíná ani fyzickou stránku svých frekventantů a v rámci programu nabízí i fitness, Tai chi, plavání nebo tanec, při společenských večerech, které pořádá pro seniory v letních měsících. Tato komplexní nabídka dává seniorům možnost vyplnit svůj volný čas po všech stránkách a smysluplně využít volný čas, vzdělávat se hlavně se setkávat se svými vrstevníky.

Druhá knihovna nenabízí program speciálně pro seniory. Jejím cílem je propojovat generace, tak aby se mládí sžilo se stářím a stáří s mládím. Programy, které nabízí, rozdělila pouze do dvou kategorií – do 15let a 15+. Programů 15+, jazykových nebo naučných, se zúčastňují všechny generace, které se tak vzájemně obohacují zkušenostmi i názory.

1. knihovnu navštěvuje celkem více návštěvníků, a to jak ve věkové kategorii dětí a mladistvých, tak v kategorii dospělých a seniorů.

V obou knihovnách je důvodem k návštěvě programů seniory nejen vzdělávání, ale především kontakt, komunikace, využití volného času, sdílení zkušeností, být v komunitě lidí, stejného věku a podobných názorů.

Pro svoji prezentaci obě knihovny používají stejné prostředky. Propagaci v místním tisku, letáky pro svoje návštěvníky, vývěsky, Facebook, Instagram, webové stránky knihovny. 1. knihovna se navíc prezentuje v Českém rozhlasu i České televizi. 2. knihovna využívá k propagaci místní aplikaci Mobilní rozhlas.

Obě knihovny jsou financovány z městských rozpočtů. 1. knihovna využívá, pokud je to možné a získá sponzory, sponzorské příspěvky. Účastníci programu Třetí věk hradí symbolický poplatek 100 Kč za semestr. Ve 2. knihovně platí senioři 50% vstupné na přednášky.

7.1.2 Komparace výsledků rozhovorů s návštěvníky knihoven

Doba, po kterou účastníci rozhovorů navštěvují knihovnu, je od pět let výše. Návštěvníci 1. knihovny jsou frekventanty programů pro seniory a jsou o nich informováni, návštěvníci 2. knihovny je nenavštěvují a ví o nich jen zběžně. Rádi by speciální programy pro seniory navštěvovali.

Důvod účasti na programech pro seniory je v obou knihovnách stejný. Senioři se chtějí stýkat se svými vrstevníky, komunikovat s nimi, najít si nové přátele a v neposlední řadě se vzdělávat.

Obory, o které se senioři zajímají, jsou opět v obou knihovnách téměř totožné. Především současné dění ve společnosti, mediální a finanční gramotnost, psychologie, cestování, historie.

Informace o dění ve společnosti a o svých zájmech získávají v obou případech především z internetu, televize a rozhlasu a od svých přátel.

Částka, kterou jsou ochotní investovat do svého vzdělávání je 100-200 Kč.

8 Doporučení

Na základě individuálních rozhovorů, prostudování a analýzy programů a komunikačních kanálů zkoumaných knihoven, jsem dospěla k závěru, na jehož základě bych oběma subjektům doporučila několik nových řešení. Patří mezi ně například rozšíření jejich programů o specifické přednášky a úpravu strategie komunikace o rozšíření propojení mezi generacemi.

8.1 Rozšíření nabídky programů o další specifické přednášky

I když z individuálních rozhovorů návštěvníků obou knihoven vyplývá, že jsou s nabídkou přednášek převážně spokojeni, v programu chybí několik důležitých témat o prevenci v oblastech, které jsou pro seniory rizikové. První knihovně bych doporučila přidání témat prevence do jejich cyklu Třetí věk. Druhé knihovně bych i na základě požadavků respondentů, doporučila organizovat přednášky tematicky zaměřené pouze pro seniory, i když knihovna uvádí, že tak nečiní z důvodů propojování generací. Senioři jsou však specifickou skupinou, a ne všechna témata jsou vhodná pro všechny věkové kategorie. Přednášky, které níže uvádím, by měly vést lektori z knihoven, kteří si budou zvat jako hosty odborníky v dané problematice. Přednášky by měl doprovázet prostor pro otázky a diskuzi.

8.1.1 Prevence kriminality

Senioři patří z hlediska kriminality k nejohroženější věkové skupině v rámci celé republiky. Pachatelé trestné činnosti zneužívají jejich handicapů spojených s věkem, a to jak fyzickými, tak psychickými. Na seniory se zaměřují různí pachatelé trestné činnosti od klamavých prodejců tzv. „Šmejdů“ až po různé nezvané opraváře a podvodníky, kteří se pod různými záminkami vloučí do bytů seniorů a sledují, odkud senioři vyndávají peníze, aby je o ně následně oloupili. Myslím, že by bylo dobré seniory s touto problematikou seznámit a upozornit je na možná úskalí, která je mohou potkat.

Přednáška o kriminalitě by mohla být koncipována jako půldenní seminář a nést název „Prevence kriminality páchané na seniorech“.

Návrh obsahu přednášky pro seniory

- Prevence kriminality páchané na seniorech;
- Prevence domácího násilí páchaného na seniorech;
- Prevence kyberšikany, hackerských útoků, phishingu, hoaxů, fake news;
- Odkazy na linky pomoci, rady, kam se mohou obrátit v případě nebezpečí
- Ukázka sebeobrany;
- Základy bezpečného chování na ulici např. jak nosit bezpečně kabelku.

Přednášku povede lektor z knihovny, který si na jednotlivé sekce pozve odborníky. Na prevenci kriminality z městské nebo státní policie, odborníka na útoky vedené elektronicky (phishingu, hoaxů, fake news) a odborníka na sebeobranu.

Přednášející budou své prezentace promítat na plátno, uvedou příklady z praxe, bude předvedena názorná ukázka sebeobrany, tak aby byla vhodná pro cílovou skupinu. Na konci přednášky budou účastníkům zodpovězeny jejich dotazy. Na přednášce bude rozdán leták s informacemi z přednášky a dále informativní leták s doporučením na co si mají senioři dávat pozor, čemu se vyvarovat, kam se mohou obrátit o pomoc, čísla linek pomoci.

8.1.2 Finanční gramotnost

Jako další možnou přednášku bych doporučila „Finanční gramotnost seniorů“, protože bankovní a finanční trh se nepřetržitě a rychle vyvíjí. Senioři by měli rozumět informacím o financích a umět je používat v praktickém životě. Je důležité seznámit seniory se základy gramotnosti peněžní (hotovost), cenové (inflace, úrokové sazby), rozpočtové (vklady, půjčky), tak aby se naučili předcházet dluhové pasti a nepodléhali reklamám. Navrhovaná přednáška by mohla mít tyto části:

- Finanční trh;
- Finanční plánování;
- Finanční produkty;
- Prevence před majetkovou trestnou činností.

8.1.3 Gramotnost na sociálních sítích

Obě knihovny uvedly jako jeden z informačních kanálů profil na jejich sociálních sítích. Ani jeden z respondentů však neuvedl, sociální média jako zdroj informací. Pro větší orientaci na sociálních sítích bych doporučila přednášku „Jak a proč být na Facebooku, Instragramu a Youtube“. Při přednášce by se řešily tyto okruhy:

- Co jsou to sociální sítě? Jejich historie a současnost;
- Prevence kyberšikany, hackerských útoků, hoaxů a fake news;
- Jak používat Facebook, Instagram a Youtoube.

8.1.4 Mezigenerační dialog

Obě skupiny respondentů uvádějí jako jeden z častých důvodů návštěvy knihoven chybějící sociální kontakt, využití volného času a vzdělávání. Navrhuji proto zařadit do programů knihoven více akcí, které podporují vytváření nových kontaktů a sociálních interakcí.

Sociální kontakt je důležité vytvářet generačně, ale i mezigeneračně. Jednou z forem pro získání nových sociálních kontaktů by tedy mohl být i mezigenerační dialog. Ředitelka druhé knihovny uvádí, že jejich programy nabízí společně pro seniory a ostatních účastníky 15+ především proto, že skupinu seniorů nechce oddělovat od ostatních věkových skupin. První knihovna má programy částečně věkově propojené. Ani jedna knihovna nenabízí program, který by podporoval mezigenerační diskuzi. Oběma knihovnám bych proto doporučovala vytvoření prostoru pro diskuzi, mezi různými věkovými kategoriemi na určité téma či problematiku. Diskuze mohou mít různé podoby např. přednášku dvou řečníků zastupující starší a mladší generaci na stejné téma avšak s jiným pohledem.

Inspirací k mezigeneračnímu dialogu nám může být např. americký školní systém, který vyzývá studenty středních škol se zájmem o studium na vysoké škole, aby svůj volný čas trávili dobrovolnou činností v neziskových organizacích zaměřených na práci se seniory. Touto činností získává mládež silnou sociálně-emocionální kompetenci a přehled o životě seniorů.

Druhá knihovna má svou pobočku, kterou navštěvuje i mládež, v pečovatelském domě. Bylo by dobré této skutečnosti využít právě k propojení generací a dialogu mezi nimi.

8.1.5 Kritické myšlení

Většina současných seniorů prožila svůj produktivní věk v minulém století, kdy byla jiná mediální gramotnost. Média byla cenzurována a byla omezena. Občanům byl nabízen pouze jeden pohled na věc. Nebyl internet ani sociální sítě a lidé si neměli z čeho utvářet své názory. V současné době je naopak mediálních zdrojů hodně, ale některé jsou nesolidní. Lidé a především senioři potřebují vědět, jak mají správně selektovat informace. Kritické myšlení je schopnost nepodléhat prvnímu dojmu, obecnému mínění, nepřebírat tradované názory a dokázat zaujmout odstup a zformulovat svůj vlastní názor. Kritické myšlení učí jak se vyznat v záplavě názorů a informací, jak je analyzovat a správně vyhodnocovat. Přednášku o kritickém myšlení bych koncipovala jako dvouhodinový seminář následovně:

- Co je kritické myšlení a kde hledat pravdu;
- Jak rozpoznat zkreslené informace a dezinformace
- Zlepšíte svou orientaci v médiích
- Příklady typických dezinformací
- Jak ověřovat důležité informace

ZÁVĚR

V bakalářské práci na téma „Aktivity neziskových organizací zaměřené na vzdělávání“ jsem se zabývala přístupem dvou neziskových organizací – knihoven, ke vzdělávání seniorů.

Knihovny stále plní svou nezastupitelnou funkci jako zdroj informací, půjčování a zpřístupňování knih, pořádání kulturních a osvětových setkání. Jejich činnost je důležitá pro města i obce, ve kterých působí. V současné době elektronických médií se musí vývoji ve společnosti přizpůsobovat i ony. Knihovny reagují na tyto změny většinou kladně a do svých programů zahrnují témata, která jsou aktuální např. mediální, technologická a zdravotní gramotnost, psychologie, zdravý životní styl. Vzhledem ke stárnutí populace a proto, že se senioři stávají nezanedbatelnou skupinou návštěvníků, pořádají knihovny programy právě pro ně.

Ve své práci jsem pomocí individuálních rozhovorů s ředitelkami a návštěvníky knihoven zjišťovala, jaké programy pro seniory knihovny nabízejí a spokojenost návštěvníků s nabídkou seniorských programů. Výsledky rozhovorů jsem vyhodnocovala analýzou.

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala charakteristikou, formami a financováním neziskových organizací. Dále jsem se věnovala celoživotnímu vzdělávání, jeho členění, potřebou vzdělávání a celoživotním vzděláváním v EU. Zaměřila jsem se i na vzdělávání dospělých a seniorů, stárnutí populace, vzdělávání seniorů. V kapitole o knihovnách jsem zmínila historii knihoven, současnou podobu knihoven, jejich členění i financování, podmínky pro seniory.

Knihovny se obecně zabývají problematikou vzdělávacích programů pro seniory, ale nemají jasnou a společnou koncepci, protože náš stát se stárnutím populace příliš nezaobírá a neřeší ho.

Obě knihovny, jejichž údaje jsem ve své práci zpracovávala, programy pro seniory nabízejí, každá v jiné formě. 1. knihovna nabízí velký výběr témat (27), přesto jsem našla témata, která v nabídce buď nebyla, nebo s jiným obsahem. Jedná se prevenci kriminality páchané na seniorech, ať už se jedná o domácí násilí, různé formy podvodů nebo kyberšikany, hoaxů, phishingu, fake news. Jednalo se o témata: „Prevence

kriminality“, „Finanční gramotnost“, „Gramotnost na sociálních sítích“, „Mezigenerační dialog“, „Kritické myšlení“. Můj návrh na přednášku „Prevence kriminality“, byl ředitelkou druhé knihovny kladně přijat a bylo mi přislíbeno, že se mým návrhem budou zabývat. Ostatní témata zváží. Rovněž ředitelce první knihovny témata a jejich obsah nabídnu.

Senioři jsou velice lehce ovlivnitelná skupina našich občanů. Je velice důležité je seznamovat a upozorňovat je na nástrahy moderního života. Především je nutné upozorňovat seniory na nástrahy moderních technologií, které využívají, ale často je neumí správně ovládat. Z tohoto důvodu si myslím, že by knihovny měly toto téma ve svých programech nabízet.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BAČUVČÍK, Radim. *Marketing neziskových organizací*. 1. vydání. Zlín: VeRBuM, 2010. 190 s. ISBN 978-80-87500-01-9.

KRECHOVSKÁ, Michaela, HEJDUKOVÁ, Pavlína a HOMMEROVÁ, Dita. *Řízení neziskových organizací – klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. Praha: Grada Publishing, 2018. 208 s. ISBN 978-80-271-2308-7.

MAZUROVÁ, Hana, HOUŠKOVÁ, Zlata. *Rovný přístup – knihovna přátelská k seniorům*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2016. 87 s. ISBN 978-80-7050-676-9 (online).

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Organizace neziskového sektoru – základy ekonomiky, teorie a řízení*. Doplněné vydání. EKOPRESS, s. r. o., 2004. 177 s. ISBN 80-86119-41-6.

RŮŽIČKOVÁ, Růžena. *Neziskové organizace – vznik, účetnictví, daně*. 5. vydání. ANAG 2003. 159 s. ISBN 80-7263-166-7.

ŠEDIVÝ, Marek a MEDLÍKOVÁ, Olga. *Public relations, fundraising a lobbying pro neziskové organizace*. Praha: Grada Publishing, 2012. 144 s. ISBN 978-80-247-7662-0.

ŠEDIVÝ, Marek a MEDLÍKOVÁ, Olga. *Úspěšná nezisková organizace*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 155 s. ISBN 978-80-247-4041-6.

ŠERÁK, Michal a DVOŘÁKOVÁ, Miroslava. *Kapitoly z teorie a praxe vzdělávání dospělých*. 1. vydání. Praha: ČZU, IVP, 2009. 138 s. ISBN 978—80-213-2001-7.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů. Geragogika a gerontodidaktika*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. 232 s. ISBN 978-80-247-9916-2.

.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

CEED – Centrum pro rozvoj ekonomického vzdělávání. *Ziskový a neziskový sektor*.

[online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupné z:

http://www.ceed.cz/podnikani/14_ziskovy_a_neziskovy_sektor.htm

DUHA, Senioři a knihovny. [online]. [cit. 2021-02-10].

<https://www.duha.mzk.cz/clanky/seniori-knihovny>

KNIHOVNY.CZ, *Co je to knihovna*. [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z

<http://archiv.knihovny.cz/co-to-je-knihovna>

KNIHOVNY.CZ, *Digitální knihovny*. [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z

<http://archiv.knihovny.cz/digitalni-knihovny>

KNIHOVNY.CZ, *Financování knihovny*. [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z

<http://archiv.knihovny.cz/co-to-je-knihovna/financovani>

MEDIUM, Služby pro seniory v knihovnách. [online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupné z

<https://www.medium.com/uisk-library-services-today/slu%C5%BEby-pro-seniory-v-knihovn%C3%A1ch-zahrani%C4%8Dn%C3%AD-zku%C5%A1enosti-d8a4390de61>

MŠMT. *Strategie celoživotního učení*. [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/strategie-celozivotniho-uceni-cr>

MU – Masarykova univerzita. *Zdroje financování neziskových organizací*. [online].

[cit. 2021-01-02]. Dostupné z:

<https://www.is.muni.cz/el/1423/podzim2008/SPP218/um/um/FSS1.pdf>

MU – Masarykova univerzita. *Ekonomika kultury a masmédií*. [online]. [cit. 2021-

01-02]. Dostupné

http://www.is.muni.cz/el/1456/podzim2010/MKV_EKKU/um/EKMS_elektronicka_skripta.pdf>

SVĚT NEZISKOVEK. *Co je neziskový sektor*. [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z:

https://www.neziskovky.cz/clanky/511_691/fakta_co-je-neziskovy-sektor/

SVĚT NEZISKOVEK. *Co je neziskový sektor*. [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z <https://www.neziskovky.cz/clanky/506/o-nas/>

SVĚT NEZISKOVEK. *Co je neziskový sektor*. [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z <https://www.neziskovky.cz/clanky/506/o-nas/>

SVĚT NEZISKOVEK. *Co je neziskový sektor*. [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z <https://www.neziskovky.cz/katalog/3/>

SVKK – Středočeská vědecká knihovna v Kladně. *Čtenář*. [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://www.svkk1.cz/ctenar/clanek/2341>

Webové stránky města Týn nad Vltavou [online]. [cit. 2021-03-03]. Dostupné z <https://www.tnv.cz/doporuceni-mestske-policie-seniorum>

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Rozdělení ziskového a neziskového sektoru 12

Obrázek 2: Vztahy mezi jednotlivými sektory 13

Tabulka 1: Věkové rozložení obyvatel vybraných měst a okresu 29

Tabulka 2: Věkové rozložení návštěvníků 1. knihovny 31

Tabulka 3: Věkové rozložení návštěvníků 2. knihovny za rok 2019 33

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Autentický přepis rozhovoru s ředitelkou 1. knihovny

Příloha 2: Autentický přepis rozhovoru s ředitelkou 2. knihovny

Příloha 3: Doporučení a rady seniorů